

tego powodu historyczne dane cytowane w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356), a dotyczące tego ostatniego gatunku, wymagają weryfikacji. Budowa aparatów kopulacyjnych samców dostarcza jednoznacznych cech identyfikacyjnych, jednak rozróżnienie samic *E. bonvouloiri* od *E. karstenii* jest dość trudne i wymaga dużych powiększeń mikroskopu oraz bardzo dobrego oświetlenia. Ogólny kształt i ubarwienie ciała, jego długość oraz proporcje poszczególnych części są identyczne u obydwu gatunków. *Euplectus bonvouloiri* ma płytsze bruzdy czołowe, dzięki czemu centralna wyniosłość głowy sprawia wrażenie słabiej odseparowanej i mniej wypukłej; przedplecze jest drobniej punktowane i z tego powodu nieco bardziej błyszczące; różnice występują też w układzie dołków bazalnych pokryw. Ta ostatnia cecha, nie zawsze jednoznacznie wyrażona, sprowadza się do stopnia zlania trudnych do dostrzeżenia dołków znajdujących się blisko nasady każdej pokrywy. U *E. karstenii* cztery dołki są najczęściej wyraźne i oddzielone od siebie, natomiast *E. bonvouloiri* przeważnie posiada tylko dwa lub trzy dołki. Można jednak znaleźć okazy obydwu gatunków z niektórymi dołkami na tyle do siebie zbliżonymi, że sprawiają wrażenie jednego, a nawet okazy z różną liczbą dołków na pokrywie lewej i prawej. Chociaż takie nietypowe osobniki są rzadkie, to jednak przy oznaczaniu samic należy wziąć pod uwagę niejednoznaczność tej cechy.

Prowadząc badania faunistyczne kseroterm Polski Północno-Zachodniej oraz ich najbliższego otoczenia, napotkaliśmy *E. bonvouloiri narentinus* na Pojezierzu Pomorskim, skąd gatunek ten nie był dotychczas podawany:

- Gozdowice ad Mieszkowice (UTM: VU54), 30 IX 2010 – 2 exx. wysiane z przyziemnego, bocznego próchnowiska w starym kasztanowcu, w odległości około stu metrów od krawędzi skarp kserotermicznych, wyznaczających brzeg doliny Odry, leg. P. JAŁOSZYŃSKI et P. SIENKIEWICZ, coll. P. JAŁOSZYŃSKI.

Faktem wartym odnotowania jest kolejne znalezienie tego gatunku w próchnie kasztanowca, podobnie jak miało to miejsce w przypadku trzech z czterech dotychczas znanych stanowisk *E. bonvouloiri* w Polsce (JAŁOSZYŃSKI i in. 2005: *ibid.*). Okazy odłowione w Gozdowicach posiadają dobrze wyrażone punktowanie głowy, charakterystyczne dla podgatunku *E. bonvouloiri narentinus*.

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Muzeum Przyrodnicze UWrocław, Wrocław
Paweł SIENKIEWICZ, Kat. Ochr. Środ. Przyrodn. UP, Poznań

549. Nowe stanowiska *Emus hirtus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Staphylinidae: Staphylininae) w Polsce

New localities of *Emus hirtus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Staphylinidae: Staphylininae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Staphylinidae, *Emus hirtus*, new records, Poland.

Zasięg występowania *Emus hirtus* (L.) obejmuje większą część Europy, na wschodzie sięga po Turcję i Iran. Na terenie Polski do roku 1980 wykazany z 13 krain, dane te pochodzą jednak głównie z XIX i początków XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1980: Kat. Fauny Pol., XXIII, 7: 1-172); tylko z 4 krain wykazywany po II wojnie światowej. Po roku 1980 wykazy-

wany z 11 krain, w tym po raz pierwszy z Wyżyny Małopolskiej (KOWALCZYK, WATAŁA 1988: Przegł. zool., **32**, 4: 543-546), Podlasia (KUBISZ, SZWAŁKO 1991: Wiad. entomol., **10**, 1: 5-14), Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992: Wiad. entomol., **11**, 3: 133-141) i Wyżyny Lubelskiej (STANIEC 2010: Wiad. entomol., **29**, 1: 15-23).

Zasiedla zarówno tereny otwarte, jak i obrzeża lasów. Jego pożywienie stanowią larwy oraz imagines owadów występujących w rozkładających się szczątkach roślinnych, ekskrementach oraz padlinie (BURAKOWSKI i in. 1980: *ibid.*; SZUJECKI 1980: Klucze oznacz. Owad. Pol., **XIX**, **24e**: 1-164).

Poniżej podajemy nowe dane o występowaniu *Emus hirtus* na terenie 13 krain, z których był znany dotąd z nielicznych lub pojedynczych stanowisk. Z Beskidu Zachodniego oraz z Bieszczadów nie był dotychczas podawany.

Okazy dowodowe (o ile nie zaznaczono inaczej) znajdują się w zbiorach osób wymienionych w tekście. Zastosowano następujące skróty: AM – Andrzej MELKE, BP – Bartłomiej PACUK, CN – Cezary NOWAK, DT – Dariusz TWARDY, JM – Jacek MAZEPA, MB – Marek BUNALSKI, MS – Marcin SZEWCZYK, MWK – Marek W. KOZŁOWSKI, PZ – Przemysław ZIEBA, RK – Rafał KONDRAT, RR – Rafał RUTA, WŻ – Waldemar ŻYŁA.

- Pobrzeże Bałtyku: Mikoszewo (CF62), 2 V 2006 – 1 ex., pod końskimi odchodami na przydrożu, leg. AM.
- Pojezierze Pomorskie: Kujanki vic. (XV41), 22–23 V 1999 – 1 ex., w odchodach końskich, leg. RR; Piła vic. (XU19), działki Dolaszewo, 9 V 2000 – 1 ex., w odchodach (prawdopodobnie krowich), leg. RR; Szczecin, Las Arkoński (VV62), 3 V 1995 – 1 ex., polana na pagórku, w ekskrementach sarny, wśród licznych szczątków *Onthophagus* sp., leg. RK; Puszcza Wkrzańska, Dobieszczyn (VV53), 4 V 2002 – 1 ex., zrąb sosnowy, w ekskrementach, leg. RK; Puszcza Wkrzańska, rezerwat „Świdwie” (VV53), 6 V 2006 – 1 ex., na murawie kserotermicznej, leg. RK.
- Pojezierze Mazurskie: Mikołajki (EE36), VII 1988 – 2 exx., pod krowimi odchodami, leg. JM.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Gołuchów ad Kalisz (YT04), 30 V – 2 VI 1991 – kilka osobników przy pniakach brzoźowych w ściółce przesiąkniętej sokiem, obs. AM. Obserwowano kusaki atakujące żuki *Trypocopris vernalis* (LINNAEUS, 1758) oraz liczne szczątki tych chrząszczy; Wojnowo ad Bydgoszcz (XU89), 11 V 1987 – 1 ex., pod padliną sarny, leg. AM.
- Nizina Mazowiecka: Popłacin ad Płock (DD02), 19 V 2005 – ok. 40 exx., łąka pod lasem, na krowich odchodach, razem z licznie występującym *Copris lunaris* (LINNAEUS, 1758), leg. MS.
- Podlasie: Tykocin (FD19), 12 VI 2004 – 1 ex., łąka wewnątrz wałów średniowiecznego grodziska, na krowich odchodach, leg. MWK; 5 VI 2010 – 1 ex., Odkrywkowy Zakład Górniczy Tykocin III, na skarpie zwirowni, na krowich odchodach, leg. BP.
- Puszcza Białowieska: Grudki (FD94), 7–8 V 1993 – kilka osobników na wyrębie przy świeżo ściętych i ociekających sokiem pniakach grabu, leg. AM. Znalezienie w pobliżu pniaków szczątków żuków *Anoplotrupes stercorosus* (SCRIBA, 1791), będących przypuszczalnie ofiarami *Emus hirtus*, spowodowało do skutecznych poszukiwań tego drapieżnika.
- Wyżyna Małopolska: Oleszno (DB34), 27 IX 2008 – 1 ex., pastwisko na południowym stoku wzgórza w Paśmie Przedborsko-Małoskim, na krowich odchodach, leg. CN; Skowronno (DB60), 20 VI 1995 – 1 ex., leg. WŻ (coll. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu).
- Wyżyna Lubelska: Gródek (GB03), VI 2008, VI 2009 – liczne osobniki, w krowich odchodach, obs. PZ; Macoszyn Mały (FB79), 20 V 1994 – 1 ex., na pastwisku przy lesie w kro-

- wich odchodach, leg. MB; Wola Uhruska (FB88), VI 2008, VI 2009, VI 2010 – liczne osobniki, w krowich odchodach, obs. PZ, 24 VI 2008 – 1 ex., w krowich odchodach, leg. PZ.
- Nizina Sandomierska: Radawa (FA25), 12 VII 2008 – 1 ex., pod krowimi odchodami, leg. JM.
  - Beskid Zachodni: Majdan ad Muszyna (DV96), 17 VII 1994 – 1 osobnik, na świeżych odchodach końskich, podczas polowania na muchówki, obs. AM; Czarna ad Krynica Zdrój (EV08), 12 VI 1996 – 1 ex., rozjechany na drodze, obs. AM.
  - Beskid Wschodni: Brzozów (EA70), 9 V 2003 – 1 ex., na krowich odchodach, leg. DT; Gładyszów (EV18), 7 VII 2009 – liczne osobniki, na krowich odchodach, obs. MWK.
  - Bieszczady: Duszatyn (EV86), 29 IV 2008 – 1 osobnik, na drewnianej ławie baru (w pobliżu ściągnięto świeże i mokre od soku drewno brzoź), obs. AM. .

Szerokie i nieskupiskowe rozmieszczenie zarówno wcześniej znanych, jak i podanych w niniejszej pracy stanowisk pozwala przypuszczać, że gatunek ten występuje w niemal całej Polsce. Nie został dotąd odnaleziony tylko w kilku krainach, niewielkich obszarowo i specyficznych ze względu na uwarunkowania klimatyczno-geograficzne. Mimo szerokiego rozmieszczenia trudno mówić o jego pospolitości, gdyż zdaje się on tylko lokalnie tworzyć liczniejsze populacje. Być może najbliższe lata przyniosą zwiększoną częstość stwierdzeń *Emus hirtus* na terenie kraju, jak to ma miejsce w ostatnich latach na terenie Niemiec (GOSSNER i in. 2009: Thür. Faun. Abh., **14**: 175-180; PESCHEL, UHLIG 2010: Entomol. Nachr. und Ber., **54**, 2: 144) czy Łotwy (CIBULSKIS 2007: Baltic J. Coleopterol., **7**, 1: 99-120). Jeśli istotnie będzie to miało miejsce, być może uzasadniona będzie próba powiązania tego zjawiska z obserwowanym ociepleniem klimatu, które może sprzyjać liczniejszemu występowaniu tego ciepłolubnego gatunku.

Autorzy dziękują kolegom wymienionym w tekście za udostępnienie danych o stanowiskach *Emus hirtus*, a dr Rafałowi RUCIE oraz recenzentowi za cenne uwagi merytoryczne dotyczące tekstu pracy.

Bartłomiej PACUK, Zakł. Ekol. Zwierząt UMK, Toruń
Andrzej MELKE, Kat. Ochr. Roślin UP, Wrocław
Marek W. KOZŁOWSKI, Kat. Entomol. Stos. SGGW, Warszawa

550. Nowe stanowiska rzadko spotykanych w kraju ryjkowców (Coleoptera: Curculionidae)

New localities of some rare weevils (Coleoptera: Curculionidae)

KEY WORDS: Curculionoidea, weevils, faunistic records, Poland.

Mimo intensywnych badań występowanie ryjkowcowatych w Polsce wydaje się być nadal niedostatecznie poznane. Celem pracy jest uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu oraz ekologii niektórych gatunków. Wszystkie wymieniane okazy znajdują się w kolekcji autorów. W pracy posłużono się podziałem na krainy przyjętym w „Katalogu fauny Polski”. Gatunki nowe dla danej krainy oznaczono gwiazdką [*]. Skróty: RR i RG oznaczają inicjały autorów.